

A hó íze

Magam sem tudom, mikor izleltem utoljára. Annyi rémlik tán emlékeim mélyéből, hogy úgy négy éves, ha lehettem, amikor egy csillag fényes karácsony estéjén először éreztem tudatos örömet, hogy ropogva omlik léptem nyomán a szárazas porhó. Dehát karácsony volt, csillagfényes éjszaka, az ajándékvárás örömtől reszketve sétáltattott egy, azóta már elfeledett rokonlány. Hát hogyné emlékeznek arra a hóropogásra, életem első, tudatos karácsonyának muzsikájára? Emlékszem, természetesen, de azt magam sem tudom, mikor kaptam utána először az év első hópihéjének, hogy megizleljem. Csak azt tudom, valaha, egyszer — és tán többször is — éreztem a hó ízét, semmihez nem hasonlítható tiszta illatát. Magát, az olvatag semmit, aminek mégis íze, illata van. És immár nem tudom, mikor izleltem utoljára havat, mikor hallgattam élvezettel a hó ropogását lépteim alatt? Nem tudom, tán mert mindig rohanok, s a hó fehér, puha takarója számomra már napjaim meglassítja, amikor a kocsit indulás előtt ki kell vakarni lepleből, s csúszkálni kell a síkos úton, cipőmről aztán az esteiben fehér sósávakat takarítva. Amit annyira szerettem valaha, a hó, maga lett a kényelmetlenség.

Nem is tudom, hogy jutott eszembe mindez. Talán azért, mert a napokban volt időm két megbeszélés között fél órát sétálni. Mert a reggelben kimaradt kicsiny időben semmi egyéb feladatra nem nyílt lehetőségem. És ekkor vettem észre évek óta először, hogy ősz van, hogy avarban gázol a lábam. Hogy cipőm lehullott, aranyló-sárguló leveleket tapos. És évek után megdöbbentem: igenis, van még — ősz.

Lehet, naivitás meglepődőn ilyesmin, de újabban egyre gyakrabban kapom magam rajta, hogy ismét fölfedezek régmúltak kódéba vesző dolgokat. Hogy egy-egy szabad félórában rágódálkozom — ha feszültségektől mentes pillanatok éppen engedek —, hogy mily szépen cseleg a gyerekkacaj, hogy örömet szerezhett néha a máskor tűrhetetlen, bumfordi-estelen gyermekviselkedés. És egy-egy szabad félórában, két megbeszélés közötti békés percekben időnként rágódálkozom ismét Szegedre is. A városra, amit gyermekkori és ifjúkori emlényeim szerint ösztöneimben máig is magamnak tudok, de amelyet immár inkább csak tudatosan szeretek, sok-sok összehasonlítás birtokában.

Szegedinek hiszem, tudom és vallom magam. Akkor is, ha nem itt születtem, ha csak öt éves korom óta szívom levegőjét. És amit valaha inkább éreztem, azt immár tudom is: ezt tán az egyetlen lakható és megélhető város számomra az országban. A tudás összehasonlításokból származott. Összehasonlításokból, amelyekből kitűnik: alighanem ez az egyetlen város az országban, amely átlátható, tervezett szerkezettel rendelkezik, amelyben élni, lakni és közlekedni egyaránt lehet. Amely máig is nagyjából teljesíti a klasszikus város számára támasztott egyik alapkövetelményt: egy óra alatt be- és megjárható legyen. Gyalog is. És Szeged tán mindezt tudja. És ami még mellette szól mindenféle tudatos érvrendszerben: abba a száz-kétszázötvenezer lakos közti mezőnybe tartozik, amit az urbanisztika klasszikusai még lakható és megélhető városként tartanak nyilván. Nem átfoghatatlanul nagy, mint Budapest, és nem oly kicsiny szerves egység, amely a tágasabb közeghez szokott ember számára mégis nehezen lakható, mint Kőszeg. És a hasonló méretű városok közül is kiemeli szerkezete. Mert itt lehet közlekedni és parkolni, nem úgy, mint Pécsét. Mert itt nem sörli le a járdáról az embert az egy főutóra összpontosuló gyalogosforgalom, mint Miskolcon. Mert itt terek, parkok bontják meg a Belvárost, nem úgy, mint Debrecenben. Mert itt minden kicsit délszaki módon hangulatos, nem úgy, mint a nagyvonalúbb Győrben.

Mindez azonban, azt hiszem, csak a tudatos sejtekek birodalma. Nem az ösztönöké, az emberi hangulatból fogant szereteté. De hadd idézzem ismét egy sétatát, egy fél órára szabott idő élményét, amikor nyugodt pillanataim egyikében róhattam az esti Szeged utcáit, a Széchenyi tér és környéke aszfaltját, s arra döbbenhettem rá: itt nincsenek kiabáló reklámok. A visszafogott fények, szerény portálok láttán ismét csak azt éreztem: ez otthonos város. Itt mindenki tudja, miért hová kell mennie. Tán mint az ausztriai gyöngyszem Steyr-ben, vagy mint az osztrák Wachau Melkjében, ahol minden visszafogott ragyogás és csoda az otthonosságot sugallja. Hisz nincs szükség hivalkodásra ott, ahol mindenki tudja, mit hol talál meg.

Lehet, szerencse, hogy sokfelé jártam már Európában. Láttam gyönyörű, ezer éves ékszerdoboz városkákat Németországban, a Romatische Strasse mentén, de azok végülis kicsinyek voltak. És láttam Szeged nagyságú vagy nagyobb városokat Ausztriában, az NSZK-ban, Svájcban és Olaszországban, amelyek közül tán Verona és Luzern lett volna Szegedhez fogható. Ha ott élek. És Velenice, amelyet elriasztott a tömeg. És szeptemberben Dubrovnik egy kisvendéglőjének teraszán tán nem véletlen, hogy Szeged jutott eszembe. Mert Európa gyöngyszeme az a város, amely lényegében a reneszánsz szülője, s kényszerek és félelmek zárták falak közé. De bejárható, átlátható és megélhető, tán mint Szeged. Azzal a különbséggel, hogy az ősbib és egységesebb, itt viszont élni és közlekedni egyaránt lehet.

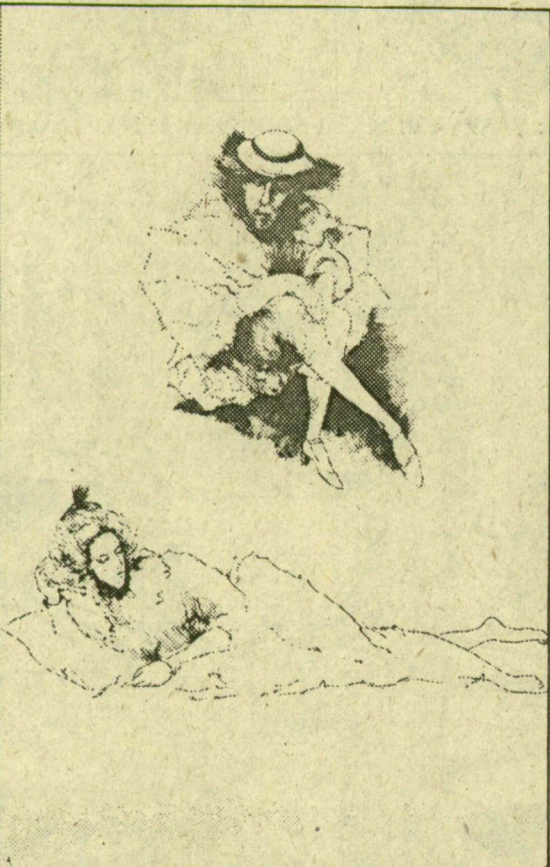
Más időkben és más követelmények szerint fogant a két város. De Onofrio kútjának lépcsőin állva nem lehet nem gondolni Szeged kútjaira, hangulataira. A dubrovnik vendéglő teraszán a mélytűz, feketéből rubinszínket csillantó vörösbort szopogatva nem lehet nem gondolni a Szeged vendéglő nyári teraszára, a higanygöz lámpák fényében zöldellő platánok. Mert ennek a városnak voltak adottosságai, melyek megsebzették; és lettek hangulatai, terei, melyek feledhetetlenné tették.

Pillanatnyi benyomások hatására írom mindezt. Mert sok év óta először megengedhettem (?) magamnak egy-két sétatát itt, Szegeden. Lehet, el is érzékenyültem. Nem lenne csoda, s az sem, ha figyelmen és kritikátlan lennék. Mert hisz ez az egy-két séta nekem azt jelenti, hogy lelki szemem előtt fölvilannak valahai képek. Képek a félmúltból, amikor még sétálgathattam, benne élhettem ebben a városban. Amikor hordárok ücsörögtek még a Klauzál téren, s sapkájuk vörösen aranyos fénnel csilant meg a szám; amikor még fogékony szemtanúja lehettem az ősznek, ahogyan az utcaprők széles mozdulattal terelték vesszősöprűjükkel a lehullott lombot a Széchenyi tér platánjai alatt. Amikor a Tisza meleg-nyári barnaságában még a Bertalantól csörögtek le úszva a hidig, az egyetlen; amikor még kockaköveken zötyögtek a lovaskocsik a Lenin körúton és amikor az újszegedi liget végéig vitt ki az ötös villamos.

Tudom, elmúltak ezek az idők, mint ahogyan szerencsére elmúlt a lóden, a bakancs, az egy szál tréningruha ideje. És nem is bánom. És tudom, holnap immár én is rendes ember leszek, mert visszaállok a rohanásba, amikor csak fél füllel és türelmetlenül hallok az esti trolin a mamát, aki „te átok”-nak becézi gyűgő cseméjét. És rohanni fogok ismét, s ki tudja, mikor veszem észre újra, hogy lábam avarban gázol, vagy cipőm alatt hó ropog. Tudom, dühödten fogok acsarogni a latyakra a télen, s a cipőmön éktelenkedő csikjaira a sónak. És acsarogni fogok tán Szegedre is.

És hogy a havat mikor izlelem meg ismét? Nem tudom. Fogalmam sincs. Mert tudom, úgyszincs íze. Mert íze és illata a végtelené. Rohanásaink pedig ügyis — csak a végesre hitelesítenek.

SZÁVAY ISTVÁN



EGRESI ZSUZSANNA RAJZAI



Semmi, ami édes

A kisgyerek? „Hozzá képest gyávák vagyunk mi mind.” A kötelesség? „... a nagy tilalmas kékség... vonz édesen, bűnösen.” Még tovább: „A szálak eltépve!” Megissza az első pohár sört: „Nem kell mostantól semmi, ami édes!” Egy kis lógás az iskolából, s már: „Tekergék mámorosan, hazátlanul.” Azt is írja: „Untatott a tény.” Azok a versek, amelyekből idéztünk, nagyon apró kis eseményeket, dolgokat rögzítenek, de hirtelen mindig kitágulnak. Az, hogy „A szálak eltépve!” már nem a kisiskolás érzelmé csupán. „Nem kell mostantól semmi, ami édes!” — be a hazugságokkal való leszámolást is beleértjük, különösen ha tudjuk, hogy Vinokurov ifjúsága az ötvenes évek elejére esett. De talán még azt se muszáj tudnunk — a hazugság édességét újra kifőzik.

Ahogy beleásunk Jevgenyij Vinokurov verseibe, egyre jobban érezzük másságát, édes keserűségét, keserű édességét, különvalóságát, amely világosan elválasztja azoktól az orosz költőktől, akikkel együtt szokták emlegetni: Jevtusenköttől, Voznyeszenskijtől, Rozsnyesztvenszkijtől. Hatvanadik születésnapján, a hatvanas meg a hetvenes évek múltán, amikor már nem a zajra, az első feltűnésre, nem a külsődleges dolgokra figyelünk, csak a költészetére, látjuk, mennyivel mélyebb, mint annak idején vélni tudtuk.

1925-ben született, a háború idején volt fiatal, éppen katonának való. A középiskola tizedik osztályából egyenesen a frontra került, egy tűzérszakasznak lett a parancsnoka. Verseiben azonban erről elég kevés szó esik biztosan nem azért, mintha nem viselte volna meg, csak éppen az ő természete más. A békében találta meg unhatatlan tényeit: a hétköznapi világát. Volt egy verseskönyve magyarul: a *Hétköznapi gyönyörűsége*. A cím azonban megtévesztő, nem a hétköznapi hétköznapiakat verseli meg, hanem a hétköznapiakban fölemelkedő emberi napokat. Bár annyi biztos: körülbelül olyan módszerrel él, mint Illyés Gyula, aki parányi, érdes tényekkel kezd, aztán hirtelen a lét egészéről beszél, s akkor tudjuk: már az első szavak sem csip-csup apróságok. Ez a módszer a dedukció, más szóval a realizmus, de a lebegő, titokzatos realizmus.

Kár, hogy kevés verse van meg magyarul.

GYŐRI LÁSZLÓ

JEVGENYIJ VINOKUROV

Ő

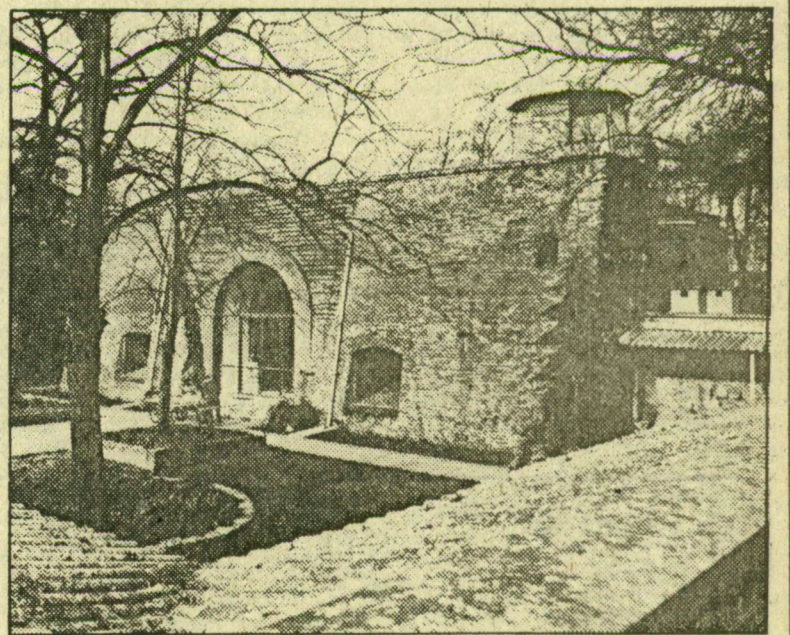
Kapkodva eszik, hogy szinte ijesztő,
de rám kiált: — Egyél! — Jó, a kedvedért!
A lábcsőket zörgeti: istennő.
Olvass, fölgyrik, söprőget, rá nem ér,
Mezít láb jár, a kabátomban ringva.
Már kora reggel énekel, de hogy!
Szerellem! Mit nem! Ugyan már! Aligha!
Simán csak úgy

elmegy. S én meghalok

GYŐRI LÁSZLÓ FORDÍTÁSA

Szeged műemlékei

4. VÁRKERT



A Tisza-partján, a régi Stefánián található a szegedi vár maradványa. „Műemlék, a Mária Terézia kapu a tatárjárás után épült, a török korban megerősített, a 18. században megújított, majd az 1879. évi árvíz után lebontott vár maradványa”.

A téglavárat IV. Béla építette a 13. században. A török hol romboltta, hol pedig erősítette. Mária Terézia uralkodásának idején többször bővítették, majd a nagy árvíz után Ferenc József a város-

nak ajándékozta. A város azonban lebontatta, a munkálatokat 1881-ben Lauscher Lipót fényképsorozatban megörökítette. A régi várból mindössze az 1751-ben készült Mária Terézia kaput hagyták meg, ezt 1958—59-ben, mint műemléket, restaurálták, azóta a Móra Ferenc Múzeum filiáléja. Az épületben várostörténeti kiállítás látható. Mellette kőtár létesült, ide helyezték a várbontásból Kováts István építőmester által megmentett román, gótikus, reneszánsz és barokk faragványokat.